

JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS

Çıplak
Sokak

19. BASKI
ÇEVİRİ: İNCİ KUT

♥ can
modern

JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS

ÇIPLAK
SOKAK

Can Modern

Çıplak Sokak, José Mauro de Vasconcelos

Çeviri: İnci Kut

Rua descalça

© 1969, Companhia Melhoramentos de São Paulo, Brezilya

© 1994, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1994

19. basım: Şubat 2024, İstanbul

Bu kitabın 19. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Düzeltili: Tuğba Eriş, Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çifttehavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-2554-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS

ÇIPLAK
SOKAK

ROMAN

Çeviri

İnci Kut

♥can

José Mauro de Vasconcelos'un Can Yayınları'ndaki diğerk kitapları:

Şeker Portakalı, 1983

Güneşü Uyandırılım, 1983

Kayğım Rosinha, 1983

Yaban Muzu, 1984

Kardeşim Rüzgâr, Kardeşim Deniz, 1985

Delifşek, 1993

Kırmızı Papağan, 1998

JOSÉ MAURO DE VASCONCELOS, 1920'de, Rio de Janeiro'nun Ban-
gu Mahallesi'nde doğdu. Yarı yerli, yarı Portekizli yoksul bir ailenin on
bir çocuğundan biriydi. Ailenin yoksulluğu nedeniyle çocukluğunu Bre-
zilya'nın kuzeydoğusundaki Natal kentinde, akrabalarının yanında ge-
çirdi ve okumayı tek başına öğrendi. Resim, hukuk ve felsefe alanında
öğrenim görmek istediye de vazgeçti. Natal'da iki yıl tıp eğitimi aldı.
Çeşitli işlerde çalıştı. Boks antrenörlüğü, muz taşıyıcılığı, gece kulübün-
de garsonluk, ırgatlık, balıkçılık yaptı. Bir süre Kızılderililer arasında
yaşadı. 1942'de yazdığı ilk romanı *Yaban Muzu*'yla eşine az rastlanır
anlaticılık yeteneğini ortaya koydu. Ardından *Şeker Portakalı*, *Güneşi
Uyandırılım*, *Kayığım Rosinha*, *Kardeşim Rüzgâr Kardeşim Deniz*, *Delifişek*,
Çıplak Sokak gibi romanlarıyla ünü Brezilya sınırlarını aştı. Bugün yapıt-
ları birçok ülkede büyük ilgiyle okunan yazar, 1984'te São Paulo'da
öldü.

İNCİ KUT, lise öğrenimini 1960'ta Ankara Koleji'nde tamamladıktan
sonra Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Varşova
Üniversitesi İspanyol Filolojisi bölümlerinden mezun oldu. İspanyol
dili ve grameri üzerine sözlükler ve dilbilgisi kitapları yayımladı.
1990'dan itibaren Miguel Delibes, Gabriel García Márquez, Isabel Al-
lende, Mario Vargas Llosa, José Mauro de Vasconcelos ve José Sara-
mago gibi İspanyol, Portekizli ve Güney Amerikalı yazarların roman
ve öykülerini Türkçeye kazandırdı.

Ciccillo Matarazzo
Hugo Ribeiro de Almeida
Claudino do Amaral
Tito Ribeiro de Almeida
Horácio Lomelino
Marino Gouveia (Nonote)
Paulo Baptista Pereira'ya

ve

D. Léa de Abreu
Filoca Chiara
Ziza, Yole ve Bianca'ya

ve

aynı zamanda,
o ejderha öyküsünü
anımsayarak,
Hasso Weiszflog'a.

Açıklama

Bundan çok uzun yıllar önce, Enoş adında bir adam, ateşten bir arabaya binerek gökyüzüne çıkmıştı.

Kısa bir süre sonra, Elihu da aynı şeyi yaptı, vesaire, vesaire.

Gautama Buda adında bir adam da, yoksullar arasında yaşamak için debdebeyi bir yana itmişti.

Assisi'li Aziz Francesco da, aynı biçimde, bahtsızların yaşamlarına ortak olmak için her şeyi bırakmıştı...

Yeter artık, hepsi bu kadar.

Birinci Bölüm

ERMİŐLER

1

Onlar

Aralık güneşi, tüm sokağı, evleri ve ağaçları sarmalayan boğucu bir ısıyla her yanı sımsıcak kucaklıyor, çevredeki gölgeleri bile uyuşturucu bir sıcaklığın içinde ısıtıyordu.

Aylardan aralık, mevsimlerden de yaz olduğu için, uzaklardaki sıradağların ardından gün de çoktan ışıdığından, Ananias, bir ayağını öbür ayağıyla ovuşturarak, neredeyse çocukça bir sevinçle gözlerini kocaman açtı.

O yaz gününün ardında, o sabahın ve sıcaklığın ardında öyle çok şey vardı ki. Ananias, bunun yine bir Noel sabahı olduğunu biliyordu.

Ortalık iyice aydınlanınca Ananias yerinden kalktı, bununla da yetinmeyerek, hiç horlamadan mışıl mışıl uyu-makta olan Antão'yu dürttü. Antão, telaşlanmadan açtı gözlerini; uzamış sakalının gölgelediği yüzünde gözleri olduğundan daha koyu görünüyordu. Ötekinin yüzündeki ifadeyi hiç istifini bozmadan inceledi; Ananias'ın gülümsemesi giderek silindi, silindi... ve sonunda yüzü her zamanki ifadesine büründü. Kendini haklı çıkarmaya yeltendi:

“Bugün...”

Öteki hiç sesini çıkarmadı.

“Bugün Noel.”

Antão, eski püskü çarşafı bir yana iterek upuzun, sıska bacaklarını uzattı. Sonra yatağın kenarına oturarak öğüt vermeye hazırlandı. Ama buna fırsat kalmadan, yatağın öbür ucundan kalkıp gelen Yaman, ona dostça miyavladı, sonra da gidip kucağına, kocaman ellerinin arasına yerleşti.

“Sen hiç de iyi alışkanlıklar edinmiyorsun...”

Ananias hart hart kaşındı. Keyfi neredeyse kaçmış bir halde kalkıp pencereye gitti; şöyle bir dokunmasıyla açılıverdi pencere çünkü kıvrılmış bir kâğıt parçasıyla iğreti kapatılmıştı.

Pencerenin açılmasıyla, yazı müjdeleyen pırl pırl bir gün neşeyle giriverdi içeri. Ananias, dışarıdaki her şeyi görebiliyordu, toprağa gömülüp zamanla çürümekte olan bambu çite varana kadar her şeyi.

Pencereden çekilerek, uysal bir tavırla Antão'nun yüzüne baktı. Sormaya çekiniyordu ama yine de sordu:

“Yani ben bu yıl iyi davranmadım mı?”

Antão olumsuz anlamda başını sallayınca, upuzun saçları da sallandı.

“Yani bu yıl da mı ermiş olamayacağım?”

“Bu yıl da ermiş olamazsın Ananias. Daha değil...”

Bunları öyle büyük bir kederle söylemişti ki, ötekinin bakışları da kederle doldu. Hani neredeyse ağlayacaktı. Sonra başını önüne eğdi.

“Ama ben elimden geleni yaptım.”

“Hayır, yapmadın.”

“Evet, yaptım.”

“Ne gerekiyorsa yaptığına gerçekten inanıyor musun?”

“Evet.”

“Ama ben inanmıyorum, bunda da haksız değilim. Gel otur Ananias. Şuraya, gözümün önüne otur.”

Ananias onun dediğini yaptı, yatak çatırdamıştı.

“Söyle bana kardeşim, 6 Şubat’ta ne yaptın?”

“Bahçenin dibine, çocuklarla birlikte bir muz ağacı diktim.

“Peki, ya 10 Mayıs’ta?”

“Çocuklarla birlikte sokağın ortasında uçurtma uçurdum, bir de Light’ın kamyonuyla boğa güreşçiliği oynadım.

“Ya 12 Eylül’de?”

“Kelebek’e iki bin *reis*¹ oynadım.”

“O halde?”

“Ne?”

“Şöyle böyle davranmışsın. Kusursuz olmamışsın. Bu yüzden bir yıl daha bekleyeceksin. Ben senin meleklik aşamasından öteye geçebileceğinden kuşkuluyum Ananias.”

Melek, yumuşak bir bakışla boynunu büktü:

“Ama bugün Noel Ricardo.”

Antão kızmadı ama ışığın altında artık açık renk görünen gözlerinden belli belirsiz bir gölge geçti.

“Gülünç! Son derece gülünç! Uzun zaman önce birbirimize söz vermiştik. Ben Ricardo değilim, sen de Roberto değilsin Ananias.”

“Öyle de olsa bugünün Noel olmasına engel değil.”

“Noel de ötekiler gibi bir gün. Sen çocukça davranıyorsun ve seksen altı yaşında bir ihtiyara hiç benzemiyorsun Ananias.”

Ananias üzüntüsünden ölecek halde dışarı çıktı. Mutfağın kapısını açtı, sabahın orada da sürüp gittiğini görmek canını sıkıyordu. Orada, dışarıda, gün hiç gösterişe kaçmadan başlıyordu ama ortalık müzikle doluydu. Çalılar, bahçenin kupkuru toprağını boğarak büyüyordu.

1. Brezilya para birimi. (Y.N.)

Hepsi ne de çabuk büyümüşü. Bambu çit, bahçenin dip kısmında iyice yere yatmıştı. *Coleiro*'lar¹, birbirlerine çarpan küçük toplar gibi, kısa çığlıklar atarak yabancı otlarla kendilerine ziyafet çekiyorlardı.

Çeşmeye gidip musluğu açtı. Su, yazın sıcak geçmesi nedeniyle ılık akıyordu. Sakallı yüzünü yıkadı. Ellerinin sakalına değmesi, bugünün "o gün" olduğunu hatırlatmıştı ona. Ağzını da yıkadıktan sonra içeri girdi.

Sonra hemen yeniden kapıya çıktı, sesini yükselterek, "Pisi! pisi! pisi!" diye seslendi. Sarımsı otların arasından kendi de gözleri de sarı renkte, upuzun, sıska bir dişi kedi çıkıp gelerek Ananias'ın bacaklarına sürtündü; kuyruğu neredeyse gövdesi kadar uzundu.

"Evde uyumadın, değil mi?" dedi Ananias. "Seni çok merak ettim, biliyor musun?"

Yere eğilerek sarı kedinin tüylerine elleriyle hafifçe vurdu.

Sonra da sesini tatlılaştırarak sordu:

"Sulamita, canikom, Tricolinete'yi gördün mü?"

Yanıt almasına gerek kalmamıştı çünkü Tricolinete, sanki bilmiş gibi çitin kenarından çıkıverdi; kısacık bacaklarıyla koşarak, buram buram domuz kokusuyla yaklaştı.

Ananias iyice eğildi, minik domuza sürtündü. Tricolinete'nin kulaklarını hafif hafif okşayarak, onun gibi homurdanırcasına mırıldanıyordu:

"Seni ne kadar çok sevdiğimi biliyorsun, değil mi canım?"

On yaşından küçük kız çocuğunun taze çişiyile Bayan Pifânia'nın yılcık hastalığını iyi ederek bir mucize gerçekleştirdiğinde kendisine armağan etmişlerdi Tricolinete'yi. Ama bütün bunları gururla düşünmüş olmak-

1. Sakaya benzer küçük ötücü bir kuş. (Ç.N.)

tan hemen pişmanlık duydu çünkü o bir ermiş değil bir melekti; melekler de mucize yaratamazdı. Yalnızca iyilik yaparlardı. Ermiş olan Antão'ydu, son derece güçlü ve sakindi o.

Dişi kedi Sulamita, mır mır, mır mır yapmayı sürdürüyordu, Ananias ona iyice sokulduğu için de kucağına tırmanıverdi.

Tam o sırada, Bayan Bárbara, yıkamaya henüz vakit bulamadığı yüzünde tatlı bir gülümsemeyle, saçları dimdik olmuş kafasını çitin o yanından uzatarak bağırdı:

“Bay Ananias, bodur tavuğumu gördünüz mü? İyi günler.”

“Görmedim Bayan Bárbara. İyi günler.”

“Sanırım sizin çalılıkların arasında dolaşıyor. Ta şurada, çitin kenarında.”

“Bir bakayım.”

Tavuk oradaydı.

“Lütfen bir dokunun bakalım, yumurtası var mı?”

Ananias parmağını dokundurdu, sıcaklığı hissetmiş, bir yumurta olduğunu anlamıştı.

“Evet, var.”

“Bir fincan kahve ister misiniz?”

“Kabul. Ama iki fincan olsun çünkü Antão da uyandı.”

Bayan Bárbara, içeri girip elinde iki fincanla tekrar çıktı; biri alüminyumdandı, öbürü de eski bir kakao tenekesiydi.

“Bugün dersiniz yok, öyle değil mi Bay Antão?”

“Bugün yok. Bugün Noel.”

“Öyleyse ikinize de mutlu Noeller dilerim.”

“Çok teşekkürler. Ben de sizinkilere aynı şeyi dilerim. Elime bir manzara resmi geçecek olursa size vereceğim.”

İçeri girdi.

Onların yaşantıları böyleydi işte, tam bir yalınlık içinde geçiyordu.

Yapacağı “o şeyi” hatırladı. Eski konsolun birinci çekmecesini açtı. Boştu. Ötekini açtı. Bomboştu. Üçüncüsünü açtı, aradığını bulunca da keyiflenerek makası aldı oradan.

Antão, sanki elinde kristaller taşıyormuşçasına büyük bir dikkatle Yaman’ı yere bıraktı, sağ elinde makası sallamakta olan Ananias’ın önünden geçerek sabah tuvaletini yapmak üzere kapıya yöneldi. Orada durup dışarı baktı. Gerçekten o kadar güzel bir sabahtı ki, saatin iyice ilerlemiş olmasına rağmen Antão hiç acele etmiyordu. Güneş, *coleiro*’ların ziyafetini halelerle süslüyordu artık, cırcırböcekleri de şarkılarını en uzak çalılıklara kadar yayıyorlardı. Dinlemeyi yalnızca kendisinin bildiği bu müziğin güzelliğine mistik bir coşkuyla kulak vermek üzere gözlerini yumdu. Kendi sessiz köşesinde, uyanmaya başlayan doğanın içindeki her şeyi duyabilmek için soluk bile almak istemiyordu.

Kendini topladı, musluğa doğru yürüdü. Tricolinete yanı başında homurdandı ama o eğilmedi. Gözleriyle okşamak da aynı derecede hoştu. Neyse ki gün sıcaktı, yazın yağmur hemen hiç yağmazdı, bir yağmaya kalksa günü de geceyi de berbat ederdi. Evin her yanı akıyordu, hem de her defasında daha beter oluyor, kiremitler açılıp suları geçiriyordu. Kendisi için dert değildi ama daha melek olan Ananias için dayanılmaz oluyordu bu. O zaman kardeşinin sinirlendiğini ve bir hafta boyunca hiç geçmeyecekmişe benzer bir öfkeye kapıldığını görüyordu. Ananias o yıl gelişme kaydetmiş, anlayışlılık belirtileri göstermişti; herhalde ilerleyen yaşındandı bu.

Antão dönüp içeri girdi. Eski, çok eski bir sandalyede oturan Ananias, parmaklarının arasındaki makası gösterdi ona.

Antão kayıtsız bir tavırla aynı fikirde olduğunu belirtti:

“Bugün günü.”

Sandalyeyi dışarı çıkarıp güneşte oturdular, güneş hoşlarına gidiyordu.

“Önce ben mi?”

“Önce ben Ananias.”

Ananias onun saçlarını ayırmaya koyuldu; o güzelim sapsarı saçlar tutam tutam yere düşüyordu. Tek bir beyaz saç görmek güçtü. Öyle az beyazı vardı ki.

“Antão, ocak ayında kaç yaşında olacaksın?”

“Tabii ben senden daha yaşıyım; doksan altı olacağım.”

Her Noel böyleydi. Ve hep o gün Ananias daha bir telaşlı oluyordu. Antão tatlılıkla azarladı onu:

“Nedir bu acele Ananias?”

En ufak bir telaş göstermeden saçları kesmeye devam etti. Kardeşinin saçları çok güzeldi ama yere düşünce kirleniyordu.

Antão'nun içi birden sevecenlikle dolmuştu:

“Sevgili kardeşim, sakın kızma. Sen çok iyisin. Seksen altı yaşındasın ve melek oldun bile. Hem sekseninden beri öylesin. Başkaları buna ancak seksen beş yaşından sonra erişirler.”

Ananias içini çekti. Ağabeyinin yaşına erişip tam anlamıyla ermiş olmayı nasıl da istiyordu. Ama ne vardı bunda?.. Kötülükten değil, içtenlikle istiyordu bunu...

Ne olursa olsun... Böyle giderse hiçbir zaman ermiş olamayacaktı, yüz yaşına gelse bile...

Ama bu aptallıktı. Ermiş olmak demek, ermiş olmak demektir. Ve beş yıldan bu yana –Antão'nun açıkladığı sonsuzluk kavramı içinde beş yıldan bu yana– yaşın zamanı yoktu. Gerçekten yaşlanmadıklarını hissediyordu. Ne ermişlik aşamasındaki Antão ne de bir melek olarak kendisi.

Ağabeyin duygu dolu, saydam elleri kardeşinin çe-

nesini tutup saçından daha da sarı olan sakalını bir parça ayırdı.

“Benimki daha çok uzamış.”

“Öyle mi dersin; benimki daha kıvrıkcık, uçları kıvrılıyor.”

“Ölçebiliriz.”

“Öyle de olsa ne önemi var?”

“Sen de hep benimle atışırsın.”

“Kavga değil bu. Sen her zaman fazlasıyla sarı olduğunu söyleyerek sakalıma pek aldırılmazsın.”

Gülüştüler ve Antão kardeşinin elini okşadı.

“Sen hep çocuk gibisindir.”

Sonra sıra Ananias’a geldi ve Antão ağır ağır onun saçını kesti.

Ananias’ın saçları yerde pek o kadar kirlenmiyordu çünkü onunkiler daha koyu renkti.

Gece olunca Antão kocaman bir mum yaktı ve oda aydınlandı; oturacak yeri patlamış ama düşünmek için çok işe yarayan bir sandalyede oturuyordu. Işık, ondan daha da eski bir sandalyede oturan meleğin yarı hüznü gözlerinde yansıyor; alevin salınımına göre büyüyüp küçülen gölgelerin karmaşasına bakarak, bir kez daha odanın içini incelemeye koyulmuştu.

Odada çok az şey vardı. Üzerinde boy boy mumların durduğu bir konsol ve duvarda, *cupim*’lerin¹ kemirdiği, tıpkı bayat bir peyniri andıran siyah renkli, yuvarlak bir saat. Hiçbir işe yaramayan hareketsiz sarkacında kalmış bir parça yıldız görünüyordu. Şaşırtıcı bir biçimde tam bir sessizlik içindeydi... ama canlanıp işlemeye baş

1. Bir tür karınca. (Ç.N.)

José Mauro de Vasconcelos'un bu romanında olaylar, bir kenar mahallenin köy yolunu andıran bir sokağında geçiyor. Her bölümü, her parçası türlü renk tonlarıyla bezenmiş bir kitap. Toplumsal yalanlar, bireysel ikiyezlülükler, insanca duyguları, özlemleri altüst eden ince hesaplar, çevrilen dolaplar, dalavereler, acımasız alaylar, kargaşa içindeki bir toplumun açık belirtileri olan bir yığın tutarsızlık bir bir gözler önüne seriliyor bu eserde. Romanın kahramanları, başkalarına adanmış sıradan bir yaşam uğruna kendi dünyalarını terk eden Antão ile Ananias ve onların çevresinde bu kenar mahallenin sevecen ve inançlı sakinleri. Romanda yer alan kişiler, geçen olaylar sınırsız, şiirsel bir dille anlatılıyor. *Çıplak Sokak*'ta Tanrı'nın yüzünü korkusuzca arayan Brezilyalı bu usta yazar, okurun bu konuda kendi konumunu seçmesi ve son sözü söylemesi için yargıları ve tanımları onun yorumuna bırakıyor.

#brezilyaedebiyatı #kardeşlik #inanç #yoksulluk #kötülük
#toplumsalbaskı #ikiyüzlülük

 can

canyayinlari.com | | | canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-2554-8

9 789750 725548